

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยอารยธรรม 5 ชาติพันธุ์ ในอำเภอรัฐประเทสจังหวัดสระแก้ว

พัชราภรณ์ จันทร์ฆาภู^{1*}

Received : October 25, 2019

Revised : November 25, 2019

Accepted : December 23, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว (2) การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยอารยธรรม 5 ชาติพันธุ์ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้นำเชิงลึก และศึกษาข้อมูล จากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยกระบวนการสนทนากลุ่ม และจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้วโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัฐประเทส มีประวัติและวัฒนธรรมเกี่ยวกับอารยธรรม 5 ชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ไทย เวียดนาม กัมพูชา จีน และญ้อ สร้างเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันได้อย่างเหมาะสมกับ สามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวในเส้นทางศึกษาวัฒนธรรม จำนวน 2 เส้นทาง คือ เส้นทางท่องเที่ยว 2 ตำบล 6 หมู่บ้านตามรอยอารยธรรม 5 ชาติพันธุ์ของอำเภอรัฐประเทส ได้แก่ เส้นทางที่ 1 การท่องเที่ยวแบบเที่ยววันเดียวสำหรับตำบลบ้านด่าน และเส้นทางที่ 2 การท่องเที่ยวแบบเที่ยววันเดียวสำหรับตำบลคลองน้ำใส ผลของการดำเนินกิจกรรมจัดเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและตัวแทนชุมชนผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 32 คน พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจและการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวชาติพันธุ์, ทรัพยากรท่องเที่ยว

¹ อาจารย์สาขาการจัดการบริการและการโรงแรม วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: gjftour1984@gmail.com

THE DEVELOPMENT OF THE 5 ETHIC TOURISM ROUTES IN ARANYAPRATHET DISTRICT SA KAEW PROVINCE

Patcharaporn Jantarakast^{1*}

Abstract

The purpose of this research was to (1) study the context of tourism management in Ban Dan Subdistrict and Khlong Nam Sai Subdistrict Aranyaprathet District, Sa Kaew Province (2) The development of the 5 ethic tourism routes in Aranyaprathet District, Sa Kaew Province. There were collected data by studying documents and In-depth interviews include, executives of Local government organization, peoples in community and small community enterprise (SMEs) by focus group and created ethic tourism routes in Ban Dan Subdistrict and Khlong Nam Sai Subdistrict Aranyaprathet District Sa Kaew Province with the participation of local communities The research found that Ban Dan and Khlong Nam Sai sub-districts Aranyaprathet District. These has a history and culture about 5 ethnic consisting of Thailand, Vietnam, Cambodia, China and Thai-Yo create a community identity to welcome tourists with outstanding tourism resources suitable as a tourist destination due to the combination of natural and cultural destination that are appropriate to able to develop into a tourism model in 5 ethic tourism routes including, one-day trip for Ban Dan Subdistrict and one-day trip for Khlong Nam Sai. The result of the activity try out with 32 persons. It was found that the participants had knowledge and understanding about the value of tourism resources in the area. Including the participation in the development of tourist attractions.

Keywords : The development of tourism routes, ethic tourism, Tourism Resource

---

¹ Lecturer in Hospitality and hotel management, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal of Patronage, Pathum Thani, Thailand

* Corresponding author, e-mail: gjfttour1984@gmail.com

บทนำ

จังหวัดสระแก้วมีฐานทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก ประชาชนในจังหวัดมีความต้องการพัฒนาอาชีพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ เพิ่มประสิทธิภาพของแรงงาน และต้องการเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยว จึงนับว่าเป็นหนึ่งในจังหวัดซึ่งมีศักยภาพตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วนั้นประกอบด้วยพื้นที่ 4 ตำบล ใน 2 อำเภอ รวมพื้นที่ ทั้งหมด 207,500 ไร่ (332 ตร.กม.) ได้แก่ ตำบลท่าข้าม ตำบลบ้านด่าน ตำบลป่าไร่ ซึ่งอยู่ในอำเภออรัญประเทศ และ ตำบลผักขะ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอวัฒนานคร มีด่านชายแดนอรัญประเทศเป็นจุดผ่านแดนถาวรเชื่อมต่อกับจังหวัดบันเตียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา ซึ่งมีมูลค่าการค้าระหว่างไทย-กัมพูชา โดยปัจจัยที่ทำให้มูลค่าการค้าชายแดนด้าน อำเภออรัญประเทศ มีทิศทางเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ เกิดจากสภาพเส้นทางคมนาคมที่ดี ทำให้การนำเข้าและส่งออกเป็นไปด้วยความสะดวก ขณะที่ความสัมพันธ์ของคนชายแดนทั้ง 2 ประเทศยังเป็นไปด้วยดี (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสระแก้ว, 2559)

อย่างไรก็ตาม จังหวัดสระแก้วมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาติพันธุ์ที่หลากหลายมาตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว โดยเฉพาะตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ ที่มีความโดดเด่นของประชาชนในท้องถิ่นอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมาอย่างยาวนานทั้งหมด 5 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทย เวียดนาม กัมพูชา จีน และญ้อ มีวัฒนธรรมด้านอาหารอันเป็น อัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวจนทำให้เกิดร้านอาหารมากมาย รวมทั้งกิจกรรมมหรหรรณาหาร 5 ชาติพันธุ์ ครั้งที่ 4 ถือเป็นการจัดงานมาต่อเนื่องทุกปี เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังจังหวัดสระแก้ว และส่งเสริมให้เป็นถนนคนเดินทุกวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน (ประชาชาติธุรกิจ, 2561)

อีกทั้งข้อค้นพบดังกล่าวสามารถนำไปผลักดันสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ที่มีฐานทรัพยากรคล้ายคลึงกันโดยใช้กระบวนการในการขับเคลื่อน นอกจากนี้แล้วในจังหวัดสระแก้ว ยังมีการค้นพบแหล่งโบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (พัชราภรณ์ จันทร์มาภู, 2561) ทั้งที่ในพื้นที่มีแหล่งโบราณสถานสำคัญ ได้แก่ ปราสาทเขาน้อยสีชมพู ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของจังหวัดสระแก้ว และเป็นส่วนหนึ่งของตราประจำจังหวัด ตัวปราสาทตั้งอยู่บนยอดเขาน้อยสีชมพู ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลคลองน้ำใส ประกอบด้วย ภูเขา 4 ยอดทอดตัวตามแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก ยอดด้านทิศตะวันออกเป็นจุดสังเกตการณ์ชายแดนด้านประเทศกัมพูชาที่ชัดเจน มีสำนักปฏิบัติศาสนกิจของวัดเขาน้อยสีชมพูซึ่งตั้งอยู่บริเวณเชิงเขา ยอดทิศตะวันตกซึ่งเป็นยอดสูงสุดเป็นที่ตั้งของตัวปราสาท โดยสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 133 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่บนเขาปกคลุมด้วยป่าเบญจพรรณ ในปี พ.ศ. 2478 กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนพื้นที่บริเวณยอดเขาประมาณ 50 ไร่ เป็นเขตโบราณสถานแห่งชาติ มีการขุดแต่งและบูรณะโดยสำนักศิลปากรที่ 5 (ปราจีนบุรี) ในปี พ.ศ. 2531-2532 (สำนักงานจังหวัดสระแก้ว, 2561)

ดังนั้นพื้นที่ตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำใส ซึ่งจากพื้นที่ดังกล่าว มีความโดดเด่นสำหรับการพัฒนาพื้นที่ให้ได้ผลเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นนั้น การจัดทำมีการท่องเที่ยวในพื้นที่ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความตระหนักรู้รักท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากงานวิจัยเรื่อง การจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงอารยธรรม 5 ชาติพันธุ์อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นการศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ได้เพิ่มมากขึ้น จะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดี และสามารถพึ่งตนเองและขายผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวตามรอยอารยธรรม 5 ชาติพันธุ์ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) โดยมีรายละเอียดวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

พื้นที่ศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เลือก ตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากเป็นมีความโดดเด่นของประชาชนในท้องถิ่นทั้งหมด 5 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทย เวียดนาม กัมพูชา จีน และญ้อ
2. ผู้ให้ข้อมูลสำหรับการศึกษาประกอบด้วย จากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยกระบวนการสนทนากลุ่ม 32 คน โดยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขั้นตอนในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมี ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การจัดทำข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านด่าน และตำบลคลองน้ำใส โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพดังนี้
  - 1.1 ศึกษาข้อมูลบริบททั่วไปของพื้นที่ตำบลบ้านด่าน และตำบลคลองน้ำใส จากการค้นคว้าเอกสาร และจากการ สัมภาษณ์จากผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
  - 1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการศึกษา ข้อมูลทรัพยากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ นโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยใช้แบบสัมภาษณ์
  - 1.3 จัดเวทีประชุม นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ระดมความคิด อภิปราย ให้ชุมชนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบข้อมูล และจัดทำ เส้นทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลบ้านด่าน และตำบลคลองน้ำใส โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อยืนยันความเที่ยงตรงและการรับรองข้อมูล
2. การจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ตำบลบ้านด่าน และตำบลคลองน้ำใส ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษา ดังนี้
  - 2.1 ผู้วิจัยได้เข้าสำรวจสถานที่ เส้นทาง ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการสำรวจสถานที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวศึกษาในพื้นที่และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เห็นสภาพความเป็นจริง และบันทึกภาพและข้อมูลการสังเกตไว้
  - 2.2 จัดเวทีประชุมโดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากข้อสรุปจากเวทีประชุม มาวิเคราะห์เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวและ เพื่อตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสรุปและจำแนกเป็นรายด้าน
2. นำข้อมูลที่สรุปและจำแนกไว้หลังจากนั้นนำมาตรวจสอบและวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เป็นภาพรวมรายด้าน

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย ส่วนที่ 1 สภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำใส จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า สภาพบริบทของ การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำใส มี ศักยภาพเพียงพอต่อการจัดการท่องเที่ยว โดยด้านพื้นที่มีทรัพยากรธรรมชาติ อาทิเช่น หมู่ที่ 5 บ้านโรงเรียน กิจกรรมเรียนรู้การดำนา สาธิตและลงมือปฏิบัติขั้นตอนการดำนา แยกต้นข้าวกล้า 3 ต้น และ ประเพณีวัฒนธรรม อาทิเช่นการเรียนรู้ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการทำขนมพื้นเมืองสำหรับทำบุญถวายพระ ข้าวต้มสามเหลี่ยม ข้าวต้มใบมะพร้าว ข้าวต้มหมู ด้านการจัดการ มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเกษตรกรทำการส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์จากพืชและสมุนไพรในท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านกิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยวมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน อาทิเช่นหน่วยงานภาครัฐพัฒนาพื้นที่แก้มลิงห้วยพรมโหดให้เป็นเส้นทางปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบ้านเป็นโฮมสเตย์และพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน อาทิเช่นกลุ่มทอเสื่อกกและกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า

ส่วนที่ 2 การกำหนดเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมความเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนเพื่อที่จะสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำใส ในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวนั้น ประชาชนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเป็น 2 เส้นทาง โดยใช้เวลาในการท่องเที่ยวเพียงวันเดียว ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยว 2 ตำบล 6 หมู่บ้านตามรอยอารยธรรม 5 ชาติพันธุ์ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นอำเภอชายแดนทางด้านตะวันออกของประเทศไทย มีแนวชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา นับเป็นจุดเชื่อมต่อทางการค้าที่สำคัญในย่านนี้มาตั้งแต่อดีต จึงเป็นแหล่งรวมของคนหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งไทย กัมพูชา เวียดนาม ลาว และญ้อ จนทำให้อำเภออรัญประเทศ มีกลิ่นอายทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเส้นทางท่องเที่ยว 2 ตำบล ประกอบด้วย 1) หมู่ที่ 1 บ้านคลองน้ำใส ตำบลคลองน้ำใส 2) หมู่ที่ 6 บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) คลองน้ำใส ตำบลคลองน้ำใส 3) หมู่ที่ 2 บ้านหนองขามตำบลบ้านด่าน 4) หมู่ที่ 3 บ้านไทยสามารรถ ตำบลบ้านด่าน 5) หมู่ที่ 4 บ้านตุน ตำบลบ้านด่าน 6) หมู่ที่ 5 บ้านโรงเรียน ตำบลบ้านด่าน

เส้นทางที่ 1 การท่องเที่ยวแบบเที่ยววันเดียวสำหรับตำบลบ้านด่านมีดังนี้

ลำดับ	สถานที่	กิจกรรม
จุดที่ 1	แก้มลิงห้วย พรมโหด	กิจกรรมปั่นจักรยานบริเวณฝายแก้มลิง หมู่ที่ 2 บ้านหนองขาม ตำบลบ้านด่าน โครงการ “รักน้ำ รักป่า รักแผ่นดิน 70 ปี ครองราชย์” เพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมฉลองวชิรราชสมบัติครบ 70 ปี 9 มิถุนายน 2559 และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 84 พรรษา 12 สิงหาคม 2559
จุดที่ 2	มหาวิทยาลัย เกษตรกร	กิจกรรมฐานการเรียนรู้วิถีเศรษฐกิจจำพอเพียง หมู่ที่ 3 บ้านไทยสามัคคี ตำบล บ้านด่าน เช่น ชมพุดสุระผงจากมะกรูดและใบย่านาง น้ำยาล้างจาน ปุ๋ยน้ำ ชีวภาพ และการปลูกพืชสมุนไพร
จุดที่ 3	กลุ่มไม้กวาด ดอกหญ้า	กิจกรรมการถักไม้กวาดดอกหญ้า หมู่ที่ 4 บ้านตุน มีการร่วมกลุ่มกันของคนใน ชุมชน เพื่อจัดทำไม้กวาด อันเป็นวัสดุจากธรรมชาติที่มีมากมายในชุมชน ไม้กวาด ดอกหญ้าจะทำได้จากช่อดอกหญ้าตองกง หรือที่เรียก หญ้าไม้กวาด รวมถึงหญ้า ชนิดอื่น เช่น อ้อ และแสมหรือแสมใหญ่ ด้วยการนำช่อดอกมาตากให้แห้ง พร้อม สลัดดอกให้ร่วงหมดด้วยเครื่อง ก่อนนำมามัดร้อยให้เป็นผืน และถักติดกับด้ามไม้ ไผ่
จุดที่ 4	จุดการเรียนรู้ การทำข้าวต้ม ต่าง	กิจกรรมการทำข้าวต้มต่าง ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านตุน ชุมชนผสมผสานระหว่าง 2 ประเทศไทยและกัมพูชา เอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการทำขนมพื้นเมือง สำหรับทำบุญถวายพระ ข้าวต้มสามเหลี่ยม ข้าวต้มใบมะพร้าว ข้าวต้มหมู ทำใน งานมงคลงานสำคัญต่าง ๆ ส่วนผสมสำคัญ มีข้าวเหนียว น้ำตาล ทำจากเปลือก นุ่นเอามาเผา นำไปหุงข้าวเหนียวช่วยให้ข้าวเหนียวมีรสชาติมันและกลิ่นหอม ห่อ ด้วยใบไผ่ ใบเตย หรือใบตอง
จุดที่ 5	วัดบ้านตุน	กิจกรรมทำบุญตักบาตร หมู่ที่ 4 บ้านตุน กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ทำบุญตัก บาตรด้วยข้าวต้มสามเหลี่ยม ข้าวต้มใบมะพร้าว ข้าวต้มหมู โดยเอาไปต้มให้สุก ทุกคนที่ไปทำบุญจะเด็ก ผู้ใหญ่ใส่ชุดขาว เตรียมดอกไม้ อาหารคาว อาหารหวาน ไปไว้ทุกวันทุกวันพระ
จุดที่ 6	จุดเรียนรู้การ ทำนา	กิจกรรมเรียนรู้การทำนา ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านโรงเรียน ตำบลบ้านด่าน นักท่องเที่ยวคนไหนอยากลองสัมผัสวิถีชีวิตชาวนา นักท่องเที่ยวจะได้ลองสวมจิต วิญญาณความเป็นลูกชาวนาเรียนรู้การทำนาด้วยตนเอง กิจกรรมเรียนรู้ต่อไป การทำนา สาธิตและลงมือปฏิบัติขั้นตอนการทำนา แยกต้นข้าวกล้า 3 ต้น และ ทดลองโดยใช้นิ้วโป้งกดต้นข้าวลงไปใต้น้ำ กิจกรรมตอนเย็น ทำอาหาร ผักตวง มีกลิ่นฉุน รสเผ็ด ข้าวคั่ว กะปิหรือปลาร้า พร้อมทั้ง เข้าเยี่ยมชมโรงสีชุมชน
จุดที่ 7	จุดเรียนรู้ ผลิตภัณฑ์จัก สานไม้ไผ่	กิจกรรมเรียนรู้การผลิตจักสานไม้ไผ่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านโรงเรียน ตำบลบ้านด่านที่ ทดลองจักสานไม้ไผ่ด้วยตนเอง อันเกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน และให้ นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อกลับไปเป็นของที่ระลึก

เส้นทางที่ 2 การท่องเที่ยวแบบเที่ยววันเดียวสำหรับตำบลคลองน้ำใสมีดังนี้

ลำดับ	สถานที่	กิจกรรม
จุดที่ 1	เครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มทอผ้า บ้านคลองน้ำใส	กิจกรรมทอผ้า ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) คลองน้ำใส ตำบลคลองน้ำใสมีผลิตภัณฑ์เด่นเป็น ผ้ามัดหมี่ทอมือ ผ้ามัดหมี่ ผ้าขาวม้า ที่เคยได้รับรางวัล OTOP 4 ดาว การรังสรรค์คุณภาพมาแล้ว โดย นักท่องเที่ยวที่หลงใหลความสวยงามของผ้าทอ
จุดที่ 2	ปราสาทเขาน้อยสี ชมพู	กิจกรรมชมโบราณสถานปราสาทเขาน้อยสีชมพู ตั้งอยู่บนยอดเขาน้อยสีชมพู หมู่ 1 บ้านคลองน้ำใส ต.คลองน้ำใส อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ห่างจาก พรมแดนไทย-กัมพูชา ประมาณ 1 กิโลเมตร
จุดที่ 3	จุดเรียนรู้ซากดึกดำ บรรพ์	กิจกรรมชมและศึกษาแหล่งซากดึกดำบรรพ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านคลองน้ำใส ตำบลคลองน้ำใส เช่น ซากดึกดำบรรพ์ปะการัง ชนิดเดี่ยว (Solitary Coral) ในสกุล Montivaltia
จุดที่ 4	รอยพระพุทธรูปบาท	สักการะรอยพระพุทธรูปบาท ชมทิวทัศน์ ศึกษากระบวนการเกิดรอยแอ่งน้ำใน หินปูน
จุดที่ 5	จักสานเส้น พลาสติก	เรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์จักสานเส้นพลาสติก ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 บ้านคลองน้ำใส ตำบลคลองน้ำใส ทดลองการจักสานเส้นพลาสติกเป็นผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากการร่วมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อผลิตงานหัตถกรรม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย จากสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านด่านและตำบล
คลองน้ำใส ผลของการการศึกษา พบว่า ด้านพื้นที่ มีทรัพยากรธรรมชาติและประเพณีวัฒนธรรม ด้านการจัดการ
มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเกษตรกรเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านกิจกรรมและกระบวนการ
ท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบ้าน
เป็นโฮมสเตย์ หน่วยงานภาครัฐพัฒนาพื้นที่แก้มลิงห้วยพรมโหดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับสุขี แก้ว
เขียว (2558) การวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท้องถิ่นคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัด
นนทบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ประเด็นสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่คลองพระอุดม ในการ
พิจารณาเลือกพื้นที่คลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ให้เป็นพื้นที่เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดย
ชุมชนท้องถิ่นคลองพระอุดม เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง และเป็นการพัฒนา
อย่างยั่งยืน มีรูปแบบการบริหารจัดการโดยชุมชน การแก้ปัญหาโดยชุมชน ภายใต้แนวคิดการเป็นเจ้าของร่วมกัน
รับผิดชอบร่วมกัน รับผิดชอบต่อร่วมกัน เพราะว่าพื้นที่คลองพระอุดมมีความสมบูรณ์ทั้งในด้าน ธรรมชาติ
กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงถึง ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างดีมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีภูมิปัญญา
ท้องถิ่นที่ถ่ายทอดผ่านทางวิถีการดำเนินชีวิต อาหารการกิน ความเชื่อแบบดั้งเดิม ตลอดจนถึงภาษาและมี
ประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน

ประเด็นการกำหนดเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านด่านและตำบลคลองน้ำ
ใส ในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวนั้น ประชาชนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันกำหนดเส้นทาง
ท่องเที่ยวเป็น 2 เส้นทาง โดยใช้เวลาในการท่องเที่ยวเพียงวันเดียว ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยว 2 ตำบล 6 หมู่บ้าน

ตามรอยอารยธรรม 5 ชาติพันธุ์ในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นอำเภอชายแดนทางด้านตะวันออกของประเทศไทย มีแนวชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา นับเป็นจุดเชื่อมต่อทางการค้าที่สำคัญในย่านนี้มาตั้งแต่อดีต จึงเป็นแหล่งรวมของคนหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งไทย กัมพูชา เวียดนาม ลาว และญ้อ จนทำให้อำเภอรัฐประเทศ มีกลิ่นอายทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเส้นทางท่องเที่ยว 2 ตำบล ประกอบด้วย 1) หมู่ที่ 1 บ้านคลองน้ำใส ตำบลคลองน้ำใส 2) หมู่ที่ 6 บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) คลองน้ำใส ตำบลคลองน้ำใส 3) หมู่ที่ 2 บ้านหนองขามตำบลบ้านด่าน 4) หมู่ที่ 3 บ้านไทยสามารถ ตำบลบ้านด่าน 5) หมู่ที่ 4 บ้านตุน ตำบลบ้านด่าน 6) หมู่ที่ 5 บ้านโรงเรียน ตำบลบ้านด่าน ซึ่งสอดคล้องกับ นนทิภักดิ์ เพียรโรจน์ (2558) การวิจัยเรื่อง การเชื่อมโยงเส้นทางและการส่งเสริมการตลาดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม 4 จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า เพื่อสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงทั้ง 4 จังหวัดและจัดทำปฏิทินกิจกรรมของกลุ่มจังหวัดตลอดทั้งปี และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด เช่น โปรแกรมทัวร์แบบเข้าไป-เย็นกลับ โปรแกรมทัวร์ 2 วัน 1 คืน และโปรแกรมทัวร์ 3 วัน 2 คืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสนับสนุนด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน
2. ควรมีการสนับสนุนการสร้างแกนนำเป็นกลุ่มเยาวชนเพื่อผลักดันการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ

ภายในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

นนทิภักดิ์ เพียรโรจน์และคณะ. (2558). การเชื่อมโยงเส้นทางและการส่งเสริมการตลาดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม 4 จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย. *Journal of Management Sciences*.32 (2) : 89-115.

ประชาชาติธุรกิจ. สระแก้ว เดินหน้าจัดมทรรวมอาหาร 5 ชาติพันธุ์ต่อเนื่อง พร้อมพัฒนาสู่ถนนคนเดินอรัญประเทศ, สืบค้น 28 กุมภาพันธ์ 2561. จาก <https://www.prachachat.net>

พัชราภรณ์ จันทระภา. (2562). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน กรณีศึกษาตำบลบ้านด่าน อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*.13(1) : 1-31.

สุธี แก้วเขียว. (2558). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท้องถิ่นคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี. *วารสารรัชต์ภาคย์ ฉบับพิเศษ ครบรอบ 23 ปี ฉบับพิเศษ (1) : 271 – 281.*

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสระแก้ว. *ศุลกากรอรัญประเทศเผยตัวเลขการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสระแก้วปี2558 มูลค่ากว่า 8 หมื่นล้านบาท*, สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2560. จาก <http://thainews.prd.go.th/>

สำนักงานจังหวัดสระแก้ว. *ปราสาทเขาน้อยสีชมพู*, สืบค้น 4 กรกฎาคม 2561. จาก <http://www.sakaego.go.th/>